

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Подзігун Світлана Миколаївна

УДК 338.43:631.11:336.226

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗАСОБАМИ ОПОДАТКУВАННЯ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Миколаїв - 2012

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Подолання кризових явищ в економіці аграрного сектора України, створення умов для стійкого соціально-економічного розвитку держави вимагають розробки та реалізації виваженої економічної політики, спрямованої на модернізацію економіки та забезпечення на цій основі її стабільного зростання. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність удосконалення стратегії і тактики здійснення перетворень. У складному комплексі першочергових змін одне із ключових місць належить формуванню балансу взаємодії ринкового саморегулювання та ролі держави в забезпеченні сприятливих умов господарювання як основи соціально-економічного розвитку суспільства й особистості. Успішне вирішення завдань ефективного розвитку аграрного сектора економіки України, зростання його конкурентоспроможності, за умов невирішеності світової продовольчої проблеми, набуває не лише суто національної, а й міжнародної ваги. Тому досить важливу роль у розвитку аграрного сектора повинна відігравати держава, проводячи реформи галузі та створюючи умови для ефективного виробництва сільськогосподарської продукції.

На сучасному етапі розвитку державного регулювання економіки країни, важливими питаннями є створення умов для покращення стану справ у реальному секторі економіки, активізації інвестиційного процесу, стимулювання розвитку пріоритетних галузей народного господарства. Реалізація поставлених цілей можлива, зокрема, через застосування інструментів податкового регулювання. Важливу роль у державному регулюванні аграрного сектора економіки, як відомо, відіграє податкова політика, яка забезпечує фінансову базу держави і є головним знаряддям її економічної політики.

Постає нагальна потреба реформування організаційно-економічного механізму державного регулювання діяльності аграрних підприємств засобами оподаткування, які б виконували регулюючі функції, створювали надійне джерело фінансування заходів з охорони земельних угідь та формували бюджети держави різних рівнів.

Вдосконаленням системи державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції на основі раціонального поєднання державних і ринкових механізмів, запровадження нових земельних відносин і посилення державного протекціонізму аграрного виробництва активно і плідно в різні роки займалися О. Варченко, П. Гайдуцький, М. Кісіль, М. Латинін, В. Лагодієнко, Л. Мармуль, А. Мельник, А. Музиченко, Б. Панасюк, П. Саблук, І. Топіха, І. Червен, Г. Черевко, В. Яценко та ін.

Теоретичними, методологічними і практичними питаннями становлення системи податкового регулювання економічних процесів приділено достатньо уваги відомими вітчизняними економістами, серед яких В. Андрущенко, О. Василик, М. Дем'яненко, Д. Дема, А. Крисоватий, І. Луніна, В. Мельник, П. Мельник, В. Опарін, Є. Опря, Н. Прокопенко, А. Соколовська, В. Синчак, Н. Танклевська, Л. Тулуш, В. Федосов, а також російськими вченими І. Горським, Д. Черніком, І. Янжулом та ін. Ними розглядалося широке коло питань пошуку резервів системи

фінансових регуляторів за допомогою податкових механізмів в царині реального сектору економіки країни, зокрема, в аграрному.

Віддаючи належне науковим напрацюванням з даної проблематики, варто наголосити, що податкове регулювання економіки аграрного сектору є процесом суперечливим в науково-методичному плані та недостатньо розробленим. Умови підвищення податкового тиску на сільськогосподарські підприємства та причини недостатньої ефективності використання сільськогосподарських угідь мають дискусійний характер і до того ж, в останні роки їм недостатньо приділяється уваги в наукових та адміністративних структурах.

Вищезазначене підтверджує актуальність та необхідність подальшого дослідження обраної теми дисертаційної роботи, визначає мету, завдання і вибір предмета та об'єкта дослідження, а також його наукове та практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до науково-дослідної теми Уманського національного університету садівництва «Адаптація організаційно-економічного механізму господарювання до соціально орієнтованих ринкових відносин АПК» (номер державної реєстрації 0101U004493).

Мета і завдання дослідження. Метою наукового дослідження є розробка науково-обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств як основи аграрного сектора економіки через засоби оподаткування.

Відповідно до мети роботи визначено її основні завдання, зокрема:

- дослідити роль організаційно-економічного механізму державного регулювання діяльності аграрних підприємств;
- визначити теоретичні засади взаємозв'язку регулювання розвитку аграрного виробництва з системою оподаткування господарюючих суб'єктів;
- виявити особливості та наявні тенденції становлення регулюючого змісту системи оподаткування сільськогосподарських підприємств;
- дослідити економічні та адміністративні взаємовідносини держави і реформованих сільськогосподарських підприємств;
- здійснити комплексну оцінку ефективності податкового регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств, які зумовлені специфікою аграрного виробництва;
- обґрунтувати напрями вдосконалення земельних відносин у контексті реформування бази справляння фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП);
- розробити пропозиції щодо вдосконалення механізмів спеціального режиму адміністрування податку на додану вартість (ПДВ);
- запропонувати організаційні та економічні важелі удосконалення механізму державного регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств засобами оподаткування.

Об'єктом дослідження є організаційно-економічні засади регулювання діяльності аграрних підприємств на основі застосування механізму системи оподаткування. За господарський об'єкт взято сільськогосподарські підприємства Черкаської області різних організаційно-правових форм, землевласники і землекористувачі. Детальні розрахунки проводились на основі даних обліку та

звітності сільськогосподарських підприємств Уманського, Жашківського та Христинівського районів Черкаської області.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних положень та методичних підходів до оподаткування в системі державного регулювання підприємств аграрного сектору економіки.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження стали діалектичні методи пізнання, основні методологічні положення сучасної економічної теорії та закони ринкової економіки. В дисертаційній роботі для дослідження процесів регулювання діяльності аграрних підприємств засобами оподаткування в значній мірі використано, зокрема, аналітичний метод та метод статистичних групувань (для оцінки податкового навантаження на підприємств аграрного сектору). Застосування монографічного і логічного методів дало можливість систематизувати й узагальнити вітчизняний та зарубіжний досвід оподаткування сільськогосподарських підприємств. Застосування також знайшли графічний, експериментальний, кореляційно-регресійний метод (для узагальнення теоретичних засад системи оподаткування в державному регулюванні сільськогосподарських підприємств та визначення методичних підходів до їх подальшого формування).

Інформаційною та нормативною базою стали законодавчі та нормативно-правові акти, державні цільові програми, теоретичні та методико-методологічні аспекти організації механізму державного регулювання діяльності аграрного сектору економіки України, звітні дані Державного комітету статистики України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Державної податкової адміністрації у Черкаській області, Черкаського обласного управління сільського господарства, районних податкових інспекцій та управлінь сільського господарства Черкаської області, податкова і фінансова звітність сільськогосподарських підприємств Черкаської області, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, матеріали науково-практичних конференцій, професійних періодичних видань, інші літературні джерела, а також результати власних досліджень та розрахунків.

Наукова новизна результатів дослідження. Результати, отримані у дисертаційному дослідженні, у своїй сукупності створюють умови для вирішення важливої економічної проблеми – регулювання діяльності підприємств аграрного сектору економіки на основі реалізації стимулюючої функції системи оподаткування. Найбільш вагомими результатами наукового дослідження є наступні:

вперше:

- запропоновано нові організаційні та економічні важелі державного регулювання діяльності аграрних підприємств у контексті реформування бази справляння фіксованого сільськогосподарського податку із застосуванням коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки земель, що дасть змогу збільшити фінансування заходів з охорони і поліпшення земельних угідь сільськогосподарського призначення та покращення фінансового стану підприємств аграрного сектору;

- розроблено модель регулювання діяльності аграрних підприємств засобами

оподаткування, яка значно посилює стимулюючі та перерозподільчі функції оподаткування і надає їм визначального значення;

удосконалено:

- трактування поняття сутності і змісту організаційно-економічного механізму державного регулювання діяльності аграрних підприємств як способ дій суб'єкта регулювання із використанням сукупності різноманітних засобів та інструментів, забезпечуючи стабільний та ефективний розвиток діяльності аграрних підприємств та економіки держави загалом;

- методичні підходи до визначення розміру ставки фіксованого збору для компенсації сум вхідного ПДВ у разі застосування компенсаційної схеми з фіксованою ставкою, основою якої є врівноваження сум податкового кредиту (сум ПДВ, сплачених у ціні виробничих факторів) та сум фіксованого збору (сум, отриманих у ціні поставок продукції);

дістали подальшого розвитку:

- способи визначення основних напрямів удосконалення регулювання діяльності аграрних підприємств засобами оподаткування з допомогою трендових моделей прогнозування;

- позиції щодо формування механізму прямого оподаткування залежно від спеціалізації платників, який виступатиме у якості нового спеціального режиму прямого оподаткування доходів від використання сільськогосподарських угідь.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів. Теоретичні і практичні положення дисертаційного дослідження, висновки і пропозиції здобувача, що наведені у роботі, є певним внеском у теорію і практику щодо державного регулювання діяльності підприємств аграрного сектору економіки через вдосконалення системи їх оподаткування. Запропоновані у дисертації розробки та практичні рекомендації можуть бути використані у роботі органів законодавчої та виконавчої влади при подальшому вдосконаленні законодавчої та нормативно-правової бази з питань державного регулювання підприємств аграрного сектору.

Дисертантка брала участь у розробці наукової теми «Науково-методичне забезпечення розроблення проекту Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2012 рік» (держ. реєстраційний номер 0111U006022) Науково-дослідного економічного інституту (довідка № 2/186 від 26.04.2012). Крім того, матеріали дослідження використанні Головним управлінням агропромислового розвитку Черкаської області (довідка № 06-20/290 від 21.04.2011), Головним управлінням державного казначейства України у Вінницькій області (довідка № 01.70/14-1392 від 18.04.2011), Жашківською об'єднаною державною податковою інспекцією Черкаської області (довідка № 1488/01 від 28.04.2011), Управлінням агропромислового розвитку Уманської райдержадміністрації (довідка № 255/04-04-1 від 18.04.2011), Уманським національним університетом садівництва (довідка № 20-06/815 від 22.09. 2011), філією державного підприємства «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Уманський елеватор» (довідка від № 34-2 від 25.04.2011), сільськогосподарським ТОВ «Прометей» Уманського району Черкаської області (довідка № 142-3 від 10.09.2011).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать автору

особисто. Особистий внесок дисертанта полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад оподаткування в системі державного регулювання підприємств аграрного сектору економіки.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження пройшли апробацію в ході наукових конференцій, зокрема його положення та висновки було викладено на III Міжнародній науково-практичній конференції «Ринкові трансформації та економічний механізм підвищення ефективності підприємств аграрного сектору» (м. Харків, 2009 р.), науково-практичній конференції «Організаційно-економічні проблеми забезпечення продовольчої безпеки в умовах економічної кризи» (м. Кам'янець-Подільський, 2009 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин» (м. Умань, 2010 р.), Всеукраїнській конференції молодих вчених (м. Умань, 2010 р.), матеріалах науково-практичного круглого столу «Податковий кодекс України як економічна конституція держави» (м. Ірпінь, 2010 р.), VI Міжнародній науково-практичній конференції «Економічні підсумки 2011 р.: досягнення та перспективи» (м. Львів, 2011 р.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження опубліковано у 18 наукових працях загальним обсягом 4,2 друк. арк., з них 14 одноосібні (3,2 друк. арк.), у тому числі 6 в наукових фахових виданнях (1,76 друк. арк.) і 8 в інших виданнях (1,22 друк. арк.), та 4 – у співавторстві.

Структура та обсяг дисертації. Відповідно до мети, завдань і логіки дослідження визначена структура дисертаційної роботи, яка складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг основного змісту дисертаційної роботи складає 191 сторінки комп'ютерного тексту, на яких розміщено 36 таблиць на 35 сторінках та 39 рисунків. Крім того, робота містить також 11 додатків на 15 сторінках. Список використаних джерел налічує 214 найменувань і розміщений на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі розкрито актуальність теми, визначено мету та завдання, окреслено предмет та об'єкт дослідження, визначено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів роботи.

У першому розділі дисертаційної роботи «Теоретико-методологічні засади регулювання діяльності підприємств аграрного сектору економіки» розглянуто сутність та цілі організаційно-економічного механізму регулювання сільськогосподарського виробництва, взаємообумовленість економічного розвитку держави і механізму оподаткування, а також методичні підходи щодо оцінки рівня оподаткування та визначення його впливу на діяльність підприємств аграрного сектору.

В сучасних умовах необхідність державного регулювання економіки України зумовлена наступними причинами. По-перше, держава має компенсувати негативні сторони ринку, що набуває особливого значення в період становлення ринкових відносин, інституційних перетворень й інтеграції економіки України у світову економіку. По-друге, важливою є роль держави в регулюванні економічних

відносин між господарюючими суб'єктами, галузями народного господарства й регіонами країни. При цьому слід враховувати ту обставину, що національна економіка – це багаторівнева, багатоцільова і багатофункціональна система, в якій не тільки різні галузі та суб'єкти господарювання, а й різні регіони мають свої особливості та досить суперечливі інтереси. При цьому, ринковий механізм не спроможний направити їх розвиток до однієї загальної мети, для цього потрібно забезпечити активне макроекономічне регулювання з боку держави.

На нашу думку, організаційно-економічний механізм державного регулювання діяльності аграрних підприємств – це спосіб дій суб'єкта регулювання із використанням сукупності різноманітних засобів та інструментів, забезпечуючи стабільний та ефективний розвиток діяльності аграрних підприємств та економіки держави загалом. При формуванні даного механізму можна виділити ряд важелів впливу. Перш за все – це організаційно-економічні засади та функціонально-забезпечувальні елементи.

Організаційними засадами виступають: правове регулювання діяльності підприємств, їх відносин з покупцями, постачальниками, інвесторами, кредиторами, державними інститутами, встановлення стандартів якості продукції, стимулювання розвитку інфраструктури, створення сприятливої інвестиційної атмосфери, розвиток консультативної діяльності, стимулювання впровадження передових технологій виробництва.

Організаційні системи та заходи уможливають дієвість економічних важелів впливу на об'єкт для досягнення бажаного результату. Економічними важелями виступають засоби та методи управління народним господарством з допомогою фінансово-кредитних інструментів, податків, регулювання цін, використання тарифів, амортизаційної, бюджетної політики та ін. Провідне місце серед засобів регулювання займає податкова політика.

За результатами узагальнення економічної природи податків визначено, що податки – це інструмент перерозподілу доходів фізичних і юридичних осіб та основний канал доходів держави для фінансування благ і послуг в суспільстві; метод впливу на розподіл багатства, економічну стабільність; інструмент фіскальної політики, що регулює рівень зайнятості та цін. Як дієвий інструмент регулювання, податки слугують засобом впливу на суб'єктів господарювання з метою досягнення бажаних результатів, зокрема в напрямі створення сприятливих умов для розвитку певної галузі чи території.

Державне регулювання діяльності аграрних підприємств пов'язане із встановленням оптимальної системи оподаткування, яка впливає на стабільність та ефективність функціонування як національної економіки в цілому, так і його окремих галузей. Сільське господарство, як важлива галузь виробництва, вимагає особливих підходів до податкового механізму – застосування дієвих фінансових інструментів підтримки, формування специфічного джерела фінансових ресурсів та створення сприятливого податкового середовища (Рис. 1).

За результатами дослідження процесу державного регулювання розвитку сільськогосподарських підприємств виявлено, що система оподаткування завжди була особливою сферою взаємовідносин з державою, яка слабо корелювала із загальною системою оподаткування. Водночас система оподаткування підприємств

галузі повинна ґрунтуватись на тих же методологічних засадах та підходах, що і підприємств інших сфер національної економіки, а особливими повинні бути механізми управління кожного різновиду обов'язкових платежів.

Рис. 1. Механізм регулювання діяльності аграрних підприємств засобами оподаткування

Джерело: авторська розробка

У другому розділі дисертаційної роботи «Аналіз організаційно-економічного механізму регулювання діяльності підприємств аграрного сектору та сучасної системи їх оподаткування» розглянуто взаємовідносини держави і реформованих сільськогосподарських підприємств, особливості податкових відносин у сільському господарстві, досліджено питання ефективності податкових механізмів регулювання економіки аграрного сектору та наведено проблеми пільгового оподаткування підприємств аграрного сектору.

Дисертанткою було досліджено та проаналізовано при сучасній базі оподаткування в динаміці показники, які характеризують обсяги виробництва та реалізації продукції, продуктивність праці, урожайність сільськогосподарських культур і продуктивність тварин, витрати на виробництво та показники рентабельності, фінансовий стан підприємств аграрного сектору.

У період 2007–2011 рр. виробництво валової продукції сільського господарства Черкащини має тенденцію до збільшення. Обсяги виробництва валової продукції зросли в 17 регіонах, з них понад усе в Черкаській (на 50,5%), Донецькій (на 10,4%), Дніпропетровській (на 8,7%) Харківській (на 5,3%) областях, Автономній Республіці Крим (на 3,9%). Черкаська область є однією з провідних областей України у виробництві сільськогосподарської продукції.

Приріст валової продукції (у порівнянних цінах 2005 р.) значно покращився у 2011 р. і обсяг валової продукції становив 7400,8 млн грн. Відповідно частка податкової підтримки підприємств аграрного сектору Черкаської обл. по відношенню до валової продукції у 2011 р. становила 7,1 %, тоді як у 2005 р. – 5,4 %. При цьому більш стрімке зростання витрат виробництва порівняно з реалізаційними цінами на сільськогосподарську продукцію обумовило зниження прибутковості, а у 1995-1999 рр., 2001 р., 2006 -2011 рр. – появу збиткової діяльності сільськогосподарських підприємств. Такий стан свідчить про те, що кризу у аграрному секторі економіки ще не подолано.

Необхідно зазначити, що виробництво продукції сільського господарства здійснюється нестабільно, хоча в середньому за 2007 – 2011 рр. по деяких видах продукції спостерігається тенденція до зростання, але характерне підвищення виробництва зернових та соняшнику у 2011 р. в порівнянні з 2010 р. – відповідно на 49 % та 15 %. Відмітимо, що у 2011 р. виробництво картоплі скоротилося проти 2007 р. на 168,9 тис. т (71 %). Однак саме в 2010 р. помітно скоротилися обсяги виробництва цукрових буряків на 275,8 тис. т (20 %) порівняно з 2007 р., тоді як в 2011 р., навпаки, зросли у 2,5 рази порівняно з 2006 р. (табл. 1), що зумовлено нестабільністю законодавчої та нормативно-правової бази держави щодо регулювання діяльності аграрного сектору економіки.

Таблиця 1

Виробництво сільськогосподарської продукції у Черкаській області, тис. т

Продукція	В середньому за		II-й період у % до I-го
	2006-2008 рр. I період	2009-2011 рр. II період	
Зернові	2309	3163	137
Цукрові буряки	1329	1006	76
Соняшник	187	319	171
Картопля	785	839	107
Овочі	279	322	115
Плоди та ягоди	27	35	130
М'ясо	158	303	192
Молоко	504	478	95
Яйця курячі, млн. шт.	635	745	117
Вовна, т	5	4	80

Джерело: Статистичний щорічник України за 2011 р. / за ред. О.Г. Осауленка. – К.: Державна служба статистики України, 2012.

В сільськогосподарських товаровиробників, як і в попередні роки, спостерігалася тенденція скорочення чисельності поголів'я великої рогатої худоби

(на 5 % до попереднього року), у тому числі корів (на 2 %), овець та кіз (на 7 %), коней (на 8 %), а поголів'я свиней зросло на 4 %. Проти 1991р. в області залишилась лише шоста частина поголів'я овець та кіз, п'ята - поголів'я великої рогатої худоби, третина - корів і менше половини свиней. Однією із причин погіршення фінансового стану сільськогосподарських підприємств є незбалансована політика ціноутворення на сільськогосподарську продукцію та неефективна державна політика по підтримці аграрних формувань.

Значні площі сільськогосподарських угідь потребують розкислення та гіпсування. Фінансування заходів щодо збереження родючості ґрунтів здійснюється в основному за рахунок власних коштів. При цьому місцеві території фактично залишились без джерел фінансування заходів з охорони та поліпшення земельних угідь, робіт з очищення та видобутку води. Тому сьогодні для сільськогосподарської галузі України є надзвичайно актуальним питання поліпшення умов фінансування землеохоронних заходів.

З огляду на наші дослідження, основними проблемами аграріїв є недосконалість законодавчої бази держави, нестабільність цінової політики, відсутність ринків збуту продукції, умови кредитування. Основною причиною цього є занижене, а в деякій мірі відсутнє фінансування державних програм підтримки сільського господарства за рахунок обмежених можливостей Державного бюджету. Саме тому важливою передумовою забезпечення стабільного розвитку аграрного сектору має стати активне застосування засобів регулювання діяльності аграрних підприємств. Ефективність проблеми державного регулювання економіки залежить від використання податків для здійснення економічної політики.

Важливою складовою податкового регулювання розвитку агропромислового виробництва є податкові надходження від підприємств аграрного сектору економіки, які мають вплив на виконання завдань, що постають перед державою. За 2007-2011 рр. податкове навантаження на сільськогосподарських підприємств Черкаської області має незначні коливання і в середньому становить 2,5 % за 5 років (табл. 2). Якщо б виробництво валової продукції зростало в більших розмірах (хоча б у 2 рази), то ми б мали податковий тягар близько 1,5 %.

Таблиця 2

Розрахунок тенденції рівня податкового навантаження на сільськогосподарських підприємств Черкаської області

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
ВВП галузі, млн. грн	4994,7	4764,8	6210,8	7044,8	7400,8
Обсяг платежів до бюджету від сільськогосподарських підприємств, тис. грн	96263,0	142050,3	184811,3	215258,9	268328,4
в т.ч. ФСП, тис. грн.	7459	6997,9	6838,9	6909,9	7129,4
Податкове навантаження в цілому, %	1,9	3,0	3,0	3,0	3,0
в т. ч. створене ФСП, %	0,15	0,15	0,11	0,1	0,1

Джерело: розраховано автором за даними 2007-2011 рр. ДПА в Черкаській області

Однак із запровадженням ФСП на аграрних товаровиробників, досягнуто не лише спрощення податкового механізму, але й зниження податкового тиску. Крім

того, більшість сільськогосподарських товаровиробників нині не є платниками земельного податку, а натомість сплачують фіксований сільськогосподарський податок. При цьому розмір ФСП, що сплачувався такими підприємствами до 2005 року, значно перевищував розмір земельного податку в розрахунку на 1 га. угідь (табл. 3). Проте з 2005 року внаслідок змін в пенсійному та податковому законодавстві розмір фіксованого сільськогосподарського податку, однією із складових якого є земельний податок, став майже вдвічі нижчим від суми земельного податку з аналогічного за природними характеристиками гектара угідь.

Позитивно вплинувши на рівень податкового навантаження, ФСП послабив наповнення місцевих бюджетів і в результаті чого було знівельовано розвиток соціальної сфери сільських територій.

Таблиця 3

Співвідношення рівня оподаткування земельним податком та ФСП суб'єктів господарювання Уманського району*

	2004 р.	2005 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до 2004 р.
Земельний податок на 1 га с.-г. угідь, грн:	12,15	12,26	12,84	13,11	13,15	13,33	13,34	110
Земельний податок по відношенню:								
➤ до виручки, %	0,94	0,68	0,71	0,37	0,85	0,89	0,90	0,95
➤ до прибутку, %	7,00	4,58	3,89	2,30	3,43	3,53	3,54	0,50
ФСП* на 1 га с.-г. угідь, грн:	23,87	7,00	7,01	7,06	7,1	7,9	7,9	33
ФСП по відношенню:								
➤ до виручки, %	1,85	0,39	0,39	0,20	0,30	0,34	0,34	0,18
➤ до прибутку, %	13,74	2,62	2,13	1,24	1,39	1,43	1,45	0,10

*ФСП (фіксований сільськогосподарський податок)

Джерело: розраховано автором за даними 2004-2011 рр. Уманської ОДПІ Черкаської області

Тобто існують певні диспропорції розмірів податкового навантаження, що призводить до непродуктивних бюджетних втрат. З однієї сторони, виникає необхідність вдосконалення механізму адміністрування фіксованого сільськогосподарського податку із встановленням критеріїв обмеження застосування спецрежиму прямого оподаткування господарствами, у яких угіддя не є основними засобами виробництва. А з іншої сторони, запровадження прибуткової складової податку за сільськогосподарські угіддя, яка б стабілізувала умови господарювання певних суб'єктів.

Починаючи з 1999 р., для сільськогосподарських підприємств передбачено функціонування спеціальних режимів справляння ПДВ, які направлені на стимулювання розвитку аграрного виробництва і являють собою непрямую форму бюджетної підтримки (до таких форм підтримки відносяться наступні режими: акумуляції сум ПДВ; виплати дотацій переробними підприємствами; застосування

нульової ставки, який існував до 2009 р.).

Зважаючи на те, що в світовій практиці широко застосовуються методи державної фінансової підтримки галузі агропромислового виробництва та враховуючи недостатній рівень розвитку аграрної галузі економіки України, ставить перед необхідністю нашу державу максимально підтримати вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників. Тому, на наше переконання, в Україні мають функціонувати спеціальні режими як прямого, так і непрямого оподаткування аграрних товаровиробників.

У третьому розділі дисертаційної роботи «Основні організаційно-економічні напрями регулювання розвитку сільськогосподарських підприємств засобами оподаткування» запропоновано організаційні та економічні способи удосконалення механізму державного регулювання діяльності аграрних підприємств засобами оподаткування, узагальнено регулювання земельних відносин аграрних підприємств у контексті реформування бази справляння фіксованого сільськогосподарського податку та обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення механізму непрямого оподаткування сільськогосподарських підприємств.

Розроблено модель регулювання діяльності аграрних підприємств засобами оподаткування, реалізація якої дасть змогу поліпшити фінансовий стан сільськогосподарських підприємств. Обґрунтовано, що на державному рівні потрібно модернізувати систему оподаткування і врешті-решт – послідовно переходити від економіки споживання до економіки розвитку.

На нашу думку, перехід аграрних підприємств на загальні умови оподаткування є дещо передчасним, оскільки в перші роки членства України в Світовій організації торгівлі необхідним є надання державної підтримки вітчизняним сільськогосподарським товаровиробникам, а не переведення їх на загальний режим оподаткування. Перехід же платників ФСП на земельний податок та заміна ФСП цим платежем, хоч теоретично і є можливою та доцільною, проте на практиці передбачає сплату замість кількох податків плати за землю, що не є виправданим, оскільки ФСП замінив не лише земельний податок, але й податок на прибуток та деякі інші податкові форми. Тому логічним, на нашу думку, є таке вдосконалення підходів до визначення бази справляння ФСП, в результаті якого розмір ФСП з 1 га угідь стане дещо вищим від розміру земельного податку з одиниці земельної площі.

Виявлено, що застосування коефіцієнта індексації по відношенню до бази справляння ФСП, що відповідає сучасній практиці нарахування земельного податку, зробить податковий механізм в сільськогосподарській галузі економіки більш об'єктивним, оскільки внаслідок цього розмір земельного податку з одиниці земельної площі не перевищуватиме величину фіксованого сільськогосподарського податку з цієї ж земельної ділянки, адже ставки ФСП нині є дещо вищими від ставок земельного податку. Для цього потрібно у Законі України “Про фіксований сільськогосподарський податок ” продублювати пункт, який передбачає щорічну індексацію грошової оцінки земельних угідь, що відповідає канонам чинного Закону України “Про плату за землю “ (табл. 4).

**Наслідки вдосконалення підходів до визначення бази
справляння ФСП для його платників**

Показник	2009 р.	2010 р.	2011 р.
<i>I. Частка ФСП у виручці з 1 га угідь, %</i>			
- за чинного порядку визначення бази справляння ФСП	0,32	0,36	0,33
- у разі індексації бази нарахування ФСП	0,96	1,08	0,99
<i>II. Частка ФСП у прибутку з 1 га угідь, %</i>			
- за чинного порядку визначення бази справляння ФСП	2,72	3,47	2,85
- у разі індексації бази нарахування ФСП	8,16	10,41	8,55

Джерело: власні дослідження

Поряд з цим, не завадить відмітити, що категорія фіксований сільськогосподарський податок асоціюється з фіксованим розміром бази оподаткування, тобто грошової оцінки земельних угідь, станом на 01.07.1995 р. На нашу думку, фіксованими мають бути ставки цього податку, а не оцінка бази його нарахування. Проте, враховуючи, що і ставки ФСП кілька разів змінювались, доцільним є зміна також назви цієї податкової форми, яка в найближчому майбутньому повинна називатись сільськогосподарським податком, що відповідає, наприклад, реаліям Республіки Польща.

Відповідно до нашого нововведення, необхідно внести певні поправки до Закону України «Про ФСП» ст. 303 "База оподаткування", а саме, що базою оподаткування податком для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ та багаторічних насаджень), проведена станом на 1 липня 1995 р., а для земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ) – нормативна грошова оцінка одного гектара ріллі в Автономній Республіці Крим або в області, проведена за станом на 1 липня 1995 року з урахуванням коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки земель за станом на 1 січня поточного року. Формула розрахунку ФСП матиме вигляд:

$$\text{ФСП} = (\text{П}_р \times \text{Г}_р \times 0,0015 + \text{П}_с \times \text{Г}_с \times 0,0015 + \text{П}_п \times \text{Г}_п \times 0,0015 + \text{П}_{бн} \times \text{Г}_{бн} \times 0,0009) \times \text{Кі}, \quad (1)$$

де $\text{П}_р$ — площа ріллі, що належить платнику податку;

$\text{Г}_р$ — грошова оцінка ріллі;

$\text{П}_с$ — площа сіножатей, що належать платнику податку;

$\text{Г}_с$ — грошова оцінка сіножатей;

$\text{П}_п$ — площа пасовищ, що належать платнику податку;

$\text{Г}_п$ — грошова оцінка пасовищ;

Пбн — площа багаторічних насаджень, що належать платнику податку;

Гбн — грошова оцінка багаторічних насаджень;

Кі – конфіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель.

Згідно Закону України «Про плату за землю», конфіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель застосовується залежно від дати проведення нормативної грошової оцінки земель.

$$K_i = [I - 10] : 100 \quad (2)$$

де I – індекс споживчих цін за попередній рік.

На перший погляд описані нами зміни в законодавстві про земельне оподаткування призведуть до надмірного збільшення розміру податкового навантаження на сільськогосподарських товаровиробників. Проте в результаті запропонованих змін в бюджеті кожного села, селища та району України з'являться кошти на фінансування заходів щодо поліпшення і охорони сільськогосподарських угідь. Це дасть змогу активізувати механізм державного регулювання діяльності аграрних підприємств.

Аналіз практики непрямого оподаткування сільськогосподарських підприємств в розвинутих країнах дав змогу розробити методику режиму фіксованого збору для компенсації вхідного ПДВ. Такий розрахунок повинен проводитись на основі аналізу складових витрат сільськогосподарських підприємств, які попередньо необхідно поділити на оподатковувані (за якими виникає вхідне ПДВ) та не оподатковувані вхідним ПДВ (які здійснено без вхідного ПДВ), а також рівня рентабельності виробництва. Відповідно встановлено, що виникає необхідність диференціації ставок нового спецрежиму з ПДВ окремо для продукції рослинництва та тваринництва (для продукції тваринництва ставка має бути на декілька процентних пунктів вищою, ніж для продукції рослинництва) (рис. 2).

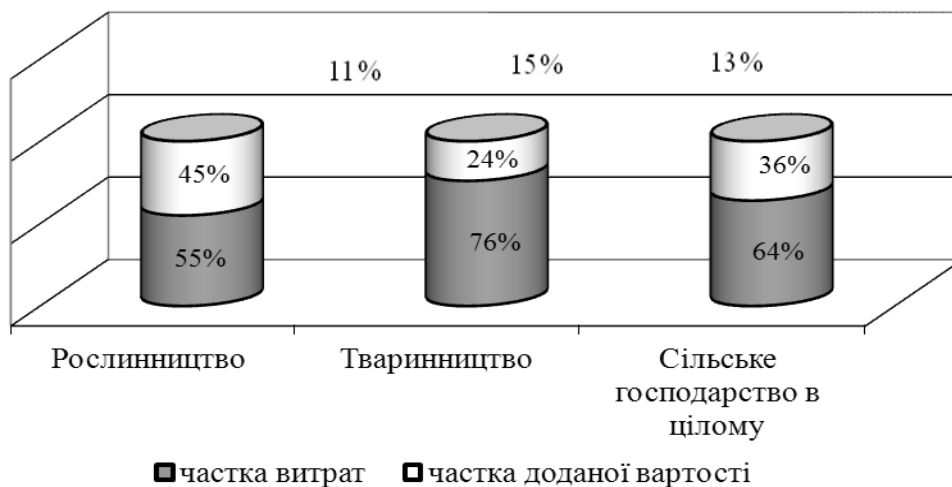

Рис 2. Розраховані компенсаційні ставки ПДВ

Джерело: власна розробка

Таким чином, запропоновані організаційні та економічні важелі удосконалення механізму державного регулювання діяльності аграрних підприємств засобами оподаткування створюють, на нашу думку, умови, які дозволяють поліпшити фінансовий стан сільськогосподарських підприємств, забезпечити ефективний розвиток аграрного сектора економіки України, стратегічну єдність інтересів держави, бізнес-структур та зовнішніх партнерів.

ВИСНОВКИ

Результатом дисертаційного дослідження є узагальнення теоретичних положень та розробка наукових рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму державного регулювання розвитку сільськогосподарських підприємств засобами оподаткування. Результати дослідження дають підстави сформулювати наступні висновки:

1. На підставі наукових розробок вітчизняних і зарубіжних вчених економістів-аграрників встановлено, що успішне вирішення завдань ефективного розвитку аграрного сектора економіки України, зростання його конкурентоспроможності, за умов невирішеності світової продовольчої проблеми, набуває не лише суто національної, а й міжнародної ваги. Звідси, досить важливу роль у розвитку аграрного сектора повинна відігравати держава, проводячи послідовні реформи галузі та створюючи умови для ефективного виробництва сільськогосподарської продукції.

2. На основі проведеного дослідження доведено, що в сучасних умовах необхідність активного державного регулювання економіки України зумовлена наступними причинами. По-перше, держава має компенсувати негативні наслідки ринкової економіки, що набуває особливого значення в період становлення ринкових відносин, інституційних перетворень та інтеграції економіки України у світову економіку. По-друге, дуже важливою є роль держави в регулюванні економічних відносин між господарюючими суб'єктами, галузями народного господарства й регіонами країни. При цьому слід враховувати ту обставину, що національна економіка – це багаторівнева, багатоцільова і багатофункціональна система, в якій не тільки різні галузі та суб'єкти господарювання, а й різні регіони мають свої особливості та досить суперечливі інтереси. При цьому ринковий механізм не спроможний направити їх розвиток до однієї загальної мети, для цього потрібно забезпечити активне макроекономічне регулювання з боку держави.

3. Основними проблемами аграріїв є недосконалість законодавчої бази держави, нестабільність цінової політики, відсутність ринків збуту продукції, умови кредитування. Основною причиною цього є занижене, а в деякій мірі відсутнє фінансування державних програм підтримки сільського господарства за рахунок обмежених можливостей Державного бюджету. Саме тому важливою передумовою забезпечення стабільного розвитку аграрного сектору має стати активне застосування засобів регулювання діяльності аграрних підприємств. Сукупність засобів організаційно-економічного регулювання діяльності аграрних підприємств становить механізм, який є результатом організації економічного процесу. Тому

організаційно-економічний механізм державного регулювання діяльності аграрних підприємств покликаний забезпечити сталий розвиток.

4. Встановлено, що організаційно-економічний механізм державного регулювання діяльності аграрних підприємств – це спосіб дій суб'єкта регулювання із використанням сукупності різноманітних засобів та інструментів, забезпечуючи стабільний та ефективний розвиток діяльності аграрних підприємств і економіки держави загалом. Провідне місце серед засобів регулювання займає податкова політика.

5. У 1999-2011 рр. функціонування системи оподаткування у сільському господарстві спрямовувалось на максимальне використання фіскальної функції податків, інші їх функції (а особливо регулююча) практично не використовувались, що знаходило відповідне відображення при використанні інструментарію оподаткування та формуванні податкових механізмів.

Проте податки, за виключенням акцизів, є формою примусового відчуження частини чистого доходу господарюючих суб'єктів, а відповідно при наданні податкових пільг додаткові фінансові ресурси у підприємств формуються не завжди, що слід враховувати при визначенні розмірів непрямой фінансової підтримки розвитку сільського господарства через податкові механізми.

6. За результатами проведеного дисертаційного дослідження обраховано, що за 2006-2011 рр. податкове навантаження на сільськогосподарських підприємств Черкаської області має незначні коливання і в середньому становить 2,5 % за 5 років. Якщо б виробництво валової продукції зростало в більших розмірах (хоча б у 2 рази), то ми б мали податковий тягар близько 1,5 %. Позитивно вплинувши на рівень податкового навантаження, ФСП послабив наповнення місцевих бюджетів і в результаті чого анулював розвиток соціальної сфери сільських територій.

7. Розроблено модель регулювання діяльності аграрних підприємств засобами оподаткування, реалізація якої дасть змогу поліпшити фінансовий стан сільськогосподарських підприємств. Обґрунтовано, що на державному рівні потрібно модернізувати систему оподаткування і врешті-решт – послідовно переходити від економіки споживання до економіки розвитку.

8. Обґрунтовано доцільність запровадження та застосування організаційно-економічних засобів регулювання діяльності аграрних підприємств у контексті нового механізму справляння ФСП, сутність якого має зводитись до щорічної індексації бази справляння цієї податкової форми та розподілу мобілізованої суми податку між місцевими бюджетами і фондами охорони та відтворення земельних угідь сільськогосподарського призначення. Поряд з цим, не завадить відмітити, що фіксований сільськогосподарський податок носить свою назву завдяки фіксованому розміру бази оподаткування, тобто грошової оцінки земельних угідь, станом на 01.07.1995 р. На нашу думку, фіксованими мають бути ставки цього податку, а не оцінка бази його нарахування. Проте, враховуючи, що і ставки ФСП кілька разів змінювались, доцільним є зміна також назви цієї податкової форми, яка в найближчому майбутньому повинна називатись сільськогосподарським податком, що відповідає, наприклад, реаліям Республіки Польща.

9. Визначено напрями вдосконалення методичних підходів стосовно механізму справляння ПДВ з підприємств аграрної галузі, що передбачає розроблення методики режиму фіксованого збору для компенсації вхідного ПДВ;

10. Розроблені науково-обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств через засоби оподаткування створюють умови, які дозволять забезпечити ефективний розвиток підприємств аграрного сектора економіки України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях

1. Подзігун С.М. Зарубіжний досвід оподаткування аграрних підприємств / С.М. Подзігун // Збірник наукових праць / За ред. д.с.-г.н., проф. М.І. Бахмата. – Кам'янець-Подільський. Випуск 17, Том 3. – 2009. – С. 257-259 (0,3 друк. арк.).
2. Подзігун С.М. Вдосконалення податкової системи аграрної сфери в Україні / С.М. Подзігун // Збірник наукових праць ХНАУ / За ред. д.ек.н., проф. О.В. Олійника. – Харків. – 2009. – № 12. – С. 352-358 (0,31 друк. арк.).
3. Подзігун С.М. Вдосконалення механізму прямого оподаткування в сільському господарстві / С.М. Подзігун // За ред. д.е.н. Жуйкова Г.Є. – Херсон. – 2010. – № 20. – С. 87-91 (0,22 друк. арк.).
4. Подзігун С.М. Оцінка системи оподаткування у сільському господарстві // С.М. Подзігун // За ред. д.е.н., професора Покотілова А.А. – Дніпропетровськ. – 2010. – С. 1249-1255 (0,31 друк. арк.).
5. Подзігун С.М. Перспективи розвитку системи оподаткування сільгосппідприємств (соціологічний аспект) / С.М. Подзігун, П.М. Боровик // За ред. д.е.н., професора Стельмашука А.Ф. – Тернопіль. – 2011. – С. 201-205 (загальний обсяг – 0,31 друк. арк., в тому числі авторських – 0,25 друк. арк.).
6. Подзігун С.М. Проблеми податкового регулювання сільськогосподарського виробництва / С.М. Подзігун // Збірник наукових праць ХНАУ / За ред. д.ек.н., проф. О.В. Олійника. – Харків. – 2011. – С. 249-253 (0,31 друк. арк.).
7. Подзігун С.М. Державна підтримка аграрного сектору економіки України в умовах членства в СОТ // А.С. Музиченко, С.М. Подзігун // За ред. д.е.н., професора Стельмашука А.Ф. – Тернопіль. – 2011. – С. 270-274 (загальний обсяг – 0,38 друк. арк., в тому числі авторських – 0,22 друк. арк.).
8. Подзігун С.М. Реформування бази справляння фіксованого сільськогосподарського податку як одного із інструментів державної підтримки сільськогосподарського виробництва // А.С. Музиченко, С.М. Подзігун // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Науковий журнал. – 2011. – № 2. – С. 76-81 (загальний обсяг – 0,37 друк. арк., в тому числі авторських – 0,21 друк. арк.).
9. Подзігун С.М. Вдосконалення механізмів справляння ПДВ в сільському господарстві // С.М. Подзігун // За ред. д.е.н. Жуйкова Г.Є. – Херсон. – 2011. – № 25. – С. 109-115 (0,31 друк. арк.).

10. Подзігун С.Н. Особенности государственного регулирования аграрной экономики в условиях рыночных отношений // А.С. Музыченко, С.Н. Подзігун // Вектор науки ТГУ. Серия: Экономика и управление. – 2011. – № 3 (6). – С. 26-30 (0,35 друк. арк.).

Публікації в інших виданнях:

11. Подзігун С.М. Зарубіжний досвід податкового регулювання / С.М. Подзігун // За ред. В.Ф. Беседіна, А.С. Музыченка. – К.:НДЕІ, – 2010 – С. 164-167 (0,22 друк. арк.).
12. Подзігун С.М. Напрями вдосконалення податкової системи аграрної сфери / С.М. Подзігун // Тези наукової конференції / Редкол.: д.с.-г.н., проф. О.В. Олійника. – Харків. – 2009. – Ч. 2. – С.352-354 (0,1 друк. арк.).
13. Подзігун С.М. Особливості оподаткування підприємств аграрної сфери / С.М. Подзігун // Тези наукової конференції / Редкол.: А.Ф. Головчук (відп. ред.) та ін. – Умань, 2009. – Ч.2. – С. 95-97 (0,15 друк. арк.).
14. Подзігун С.М. Основні проблеми фіксованого сільськогосподарського податку / С.М. Подзігун // Матеріали 4 міжнародної науково-практичної конференції «Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин» 20-21 травня 2010 р. – Умань: Видавець «Сочінський». – Ч. 2. – С. 64-66 (0,15 друк. арк.).
15. Подзігун С.М. Ефективність системи адміністрування податків в Україні / С.М. Подзігун // А.Ф. Головчук (відп. ред.) та ін. – Умань, 2010. – Ч.2. – С. 139-140 (0,2 друк. арк.).
16. Подзігун С.М. Пільгові режими оподаткування сільськогосподарських підприємств: недоліки та напрями вдосконалення / С.М. Подзігун // Перспективні напрями розвитку АПК і підвищення ефективності наукового забезпечення агропромислового виробництва: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених 15-16 вересня 2010 р. – Тернопіль: ТІ АПВ НААНУ, 2010. – С. 229-232 (0,2 друк. арк.).
17. Подзігун С.М. Проблеми податкового регулювання сільськогосподарського виробництва // С.М. Подзігун // Матеріали науково-практичного круглого столу. – Ірпінь. – 2010. – С. 112-114 (0,2 друк. арк.).
18. Подзігун С.М. Особливості державного регулювання аграрної економіки в умовах ринкових відносин // С.М. Подзігун // VI Міжнародна науково-практична конференція «Економічні підсумки 2011 р.: досягнення та перспективи». – Львів. – 2011. – С. 27-29 (0,2 друк. арк.).

Подзігун С.М. Організаційно-економічні засади регулювання діяльності аграрних підприємств засобами оподаткування. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами. –

Дисертація присвячена дослідженню теоретичних, методичних та практичних положень організаційно-економічного механізму регулювання діяльності аграрних підприємств засобами оподаткування, розгляду його становлення та розвитку, аналізу механізму функціонування фіксованого сільськогосподарського податку та податку на додану вартість в аграрній галузі.

Проведено аналіз податкового навантаження сільськогосподарських підприємств за різними організаційно-правовими формами господарювання. Розглянуто особливості державного регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано діючий спеціальний режим прямого оподаткування на базі оподаткування сільськогосподарських угідь, та механізм адміністрування податку на додану вартість, виявлено наявні їх недоліки.

Розроблено та подано пропозиції щодо вдосконалення механізму державного регулювання діяльності аграрних підприємств у Черкаській області засобами оподаткування. Запропоновано шляхи вдосконалення механізму обчислення та сплати фіксованого сільськогосподарського податку та дано оцінку порядку функціонування спеціального режиму адміністрування ПДВ. Обґрунтовано модель регулювання діяльності аграрних підприємств засобами оподаткування, яка значно посилює стимулюючі та перерозподільчі функції оподаткування і надає їм визначального значення.

Ключові слова: податки, регулювання економіки аграрного сектору, фіксований сільськогосподарський податок, податкове регулювання, податкове навантаження, спеціальний режим оподаткування сільськогосподарських виробників.

АННОТАЦІЯ

Подзигун С.Н. – Организационно-экономические основы регулирования деятельности аграрных предприятий средствами налогообложения. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями –

Диссертация посвящена исследованию теоретических, методических и практических положений организационно-экономического механизма регулирования деятельности аграрных предприятий средствами налогообложения, рассмотрению его становления и развития, анализу механизма функционирования фиксированного сельскохозяйственного налога и налога на добавленную стоимость в аграрной отрасли.

На базе аналитического материала и отчетных данных аграрных предприятий осуществлена оценка эффективности регулирования экономики аграрного сектора налоговыми механизмами. В процессе анализа определены

основные преимущества и недостатки применения налоговых льгот, налоговой поддержки регулирования экономических процессов аграрного сектора.

Обгрунтована модель регулирования деятельности аграрных предприятий средствами налогообложения, которая значительно усиливает стимулирующие и перераспределительные функции налогообложения и предоставляет им определяющее значение.

Обоснована целесообразность применения механизма взимания фиксированного сельскохозяйственного налога, сводиться к ежегодной индексации базы взимания этого налога и распределения мобилизованной суммы налога между местными бюджетами и фондами охраны и воспроизводства земельных угодий сельскохозяйственного назначения. Наряду с этим, следует отметить, что фиксированный сельскохозяйственный налог носит свое название благодаря фиксированному размеру базы налогообложения, т.е. денежной оценки земельных угодий (по состоянию на 01.07.1995 г.). По нашему мнению, фиксированными должны быть ставки этого налога, а не оценка базы его начисления. Однако, учитывая, что и его ставки несколько раз менялись, целесообразным является изменение также названия этого налога, который в ближайшем будущем должен называться сельскохозяйственным налогом, что соответствует, например, реалиям Республики Польша.

Проанализирован действующий механизм специального режима прямого налогообложения земельных угодий. Обоснована нецелесообразность последующего его применения в силу комплекса причин, и в первую очередь из-за того, что суммы такого режима являются существенно меньшими надлежащих сумм земельного налога, который входит в его состав.

В работе обобщены методические подходы относительно механизма взимания НДС с аграрных предприятий, который предусматривает осуществление следующих мероприятий:

- возвращение нулевой ставки НДС для целей налогообложения операций агроформирований по реализации перерабатывающим предприятиям молока и мяса живым весом;

- обеспечение целевого использования НДС от реализации товаров, работ и услуг сельскохозяйственных товаропроизводителей собственного производства на нужды развития отдельно отраслей растениеводства и животноводства, предусмотрев при этом обязательное представление такими плательщиками двух специальных налоговых деклараций;

- отмена действующего в Украине порядка выписки налоговых накладных в качестве обязательных документов, которые составляют плательщики НДС – продавцы, и совершенствования при этом товарных документов путем введения в них ленты, позволяющей выделять в ней сумму налога.

Анализ практики косвенного налогообложения сельскохозяйственных предприятий в развитых странах позволил разработать методику режима фиксированного сбора для компенсации входного НДС. Такой расчет должен проводиться на основе анализа составляющих затрат сельскохозяйственных предприятий (при этом предварительно их необходимо разделить на облагаемые (по которым возникает входящее НДС) и необлагаемые входным НДС), а также

уровня рентабельности производства. Также установлено, что возникает необходимость дифференциации ставок нового спецрежима по НДС отдельно для продукции растениеводства и животноводства (для продукции животноводства ставка должна быть на несколько процентных пунктов выше, чем для продукции растениеводства).

Ключевые слова: налоги, регулирование экономики аграрного сектора, фиксированный сельскохозяйственный налог, налоговое регулирование, налоговая нагрузка, специальный режим налогообложения сельскохозяйственных производителей.

SUMMARY

Podzihun SM Organizational and economic basis for regulating the activities of agricultural enterprises by means of taxation. - Manuscript.

Thesis for a degree in economics in specialty 08.00.04 - economics and business administration. -

The dissertation investigates the theoretical, methodological and practical positions taxation of agricultural enterprises, considering its formation, development and operation mechanism of a fixed agricultural tax and value added tax in the agricultural sector.

The analysis of the tax burden on farms of various organizational and legal forms of management. The peculiarities of formation and development tax farmers. Analyzed in the present special direct tax on the basis of taxation of agricultural land, and the mechanism of administration of VAT, found their current shortcomings.

Developed and presented proposals on taxation in the state regulation of agricultural enterprises in the Cherkassy region. Ways of improving the mechanism of calculation and payment of the fixed agricultural tax and an estimate of the functioning of the special regime of VAT administration.

Keywords: taxes, regulation of the economy of the agricultural sector, the fixed agricultural tax, tax regulation, tax burden, taxation regime for agricultural producers.